

UOT:37.

**AZƏRBAYCAN MİLLİ FİZİKİ TƏRBIYƏ SİSTEMİNDƏ MÜTƏHƏRRİK
OYUNLARIN ROLU**

Məmmədova Leyla Aşot
Bakı Dövlət Universitetinin Qazax filialı
leyla66mamedova@gmail.com

Xülasə: *Uşaqların fiziki kamilliyi, əxlaqi saflığı və mənəvi zənginliyi özündə birləşdirən hərtərəfli inkişaf etmiş vətəndaşlar kimi böyümələrində, məktəbəqədər təhsilin və təhsilin ilk pilləsi olan ibtidai siniflərdə uşaq mütəhərrik oyunlarının çox böyük əhəmiyyəti var. Xalqımız öz şifahi və yazılı bədii xalq ədəbiyyatında özünəməxsus idarə və xarakterli qüvvətli pəhləvanların, dözümlü qılinc oynadanların, sərrast ox atanların, çevik və qorxmaz at çapanların, hazırcavab və ədalətli qəhrəman obrazlarını yaratmışdır. Deyilənlərə istinad edərək göstərə bilərik ki, milli xalq oyunlarının oyrənilməsi, təkcə elmi-nəzəri əhəmiyyətdən deyil, eyni zamanda əməli cəhətdən də əhəmiyyətlidir. Milli xalq mütəhərrik oyunlarının tarixinin oyrənilməsi keçmiş dərinədən başa düşməklə, keçmişin müsbət təcrübəsini düzgün başa düşüb indiki dövrdə tətbiq etməklə bizə kömək göstərir.*

Bütün bunları nəzərə alaraq məktəbəqədər təhsil müəssisələrin müəllimləri və ibtidai sinif müəllimləri bir qayda olaraq uşaqlarla Azərbaycan milli və uşaq mütəhərrik oyunlarını təşkil və tədris etməyi bacarmalıdırlar. Bu oyunlar ümumiyyətlə fiziki inkişafa təsir göstərir, uşaqlarda vətənpərvərlik hissini gücləndirir, uşaqlarda xalqa, millətə bağlılıq hissi oyadır. Kiçik yaşlı uşaqlarda millət qurur və milli iftixar hissi formalaşdırır.

Uşaqlar xalqın, millətin tarixini oyrənməklə öz soy kökünü tanıyır, onunla qürurlanırlar.

Açar sözlər: oyun, uşaq, mütəhərrik, təlim, milli, sağlamlıq

Ключевые слова: игра, дети, подвижные, обучение, национальное, здоровье

Key words: play, children, active, training, national, health

Bildiyimiz kimi sağlamlıq, düzgün fiziki inkişaf, qüvvətli, möhkəm, çevik, qıvrıq, dəyanətli və cüssəli bədəncə qamətli olmaq bütün cəmiyyətlərdə insanların arzuladığı, özlərində, övladlarında görmək istədikləri ən qiymətli keyfiyyətdir. Fiziki tərbiyə insanda ancaq belə keyfiyyətlərin inkişaf etməsinə xidmət etdiyindən bütün xalqlar daima yüksək qiymət vermiş və buna ciddi riayət etmişdirlər. Bu cəhətdən Azərbaycan Milli Fiziki Tərbiyə sistemində kütləvi bədən tərbiyəsi işinə və uşaq mütəhərrik oyunlarına geniş yer verilmiş bu işin özünəməxsus yeri və rolu olmuşdur.

Azərbaycanda mütəhərrik oyunların eləcə də uşaq mütəhərrik oyunlarının yaranma tarixi digər xalqlarda olduğu kimi qədim zamanlara gedib çıxır. Bu oyunlar əsirlər boyu nəsillərdən nəsillərə keçmiş, inkişaf edərək təkmilləşmiş, xalqın, millətlərin məişət cizgilərini və adətlərini özündə birləşdirərək zənginləşdirmişdir. Uşaq mütəhərrik oyunları xalqın tərbiyəsini, istəklərini, arzularını özündə hifz edərək saxlayır. Bu səbəbdən də oyunları oyrənərkən müəyyən dərəcədə nəsillərin tarixi keçmişini onların inkişaf yolu haqqında bilmək vacibdir. Uşaq mütəhərrik və milli xalq oyunlarının çoxu ciddi həyatı işləri təqlid edir. Oyunlarda kəndlilərin torpaqda işləməsindən, torpağı necə yumşaltmasından, taxıl əkinini aparılmasından, digər tərəfdən ovçuluq, balıqçılıq və digər sahələrdə insanların məşğuliyyətini əks etdirən xalq oyunları mövcuddur. Bu milli xalq oyunlarında Azərbaycan xalqının ibtidai cəmiyyətə aid şənlikləri, toy və digər milli bayramların ünsürləri qorunub saxlanılmışdır. Fiziki hərəkətləri əks etdirən bareleflərdən və qayaüstü rəsmlərdən, döymələrdən oyrənirik

ki, Azərbaycanda hələ bizim eradan bir neçə min il əvvəl milli xalq oyunları və mütəhərrik oyunlar oynanılmışdır.

Azərbaycan milli və uşaq mütəhərrik oyunlarını elmi ədəbiyyatlara və alimlərin tədqiqatlarına əsasən bu oyunları dərinlən mənimsədikdə məlum olur ki, oyunçuların hüquqlarından və yaşından o cümlədən cinsindən asılı olaraq, oyunların quruluşu və qaydalarına görə bu qruplara bölmək olar.

Məsələn; 1. Müharibə aparən iki tərəfin rəhbərsiz (kapitansız) oyunları. Oyunun təsvirindən bilindiği kimi “Bənövşə”, “Göyçək mələk” və s. kimi oyunlar göstərmək olar.

2. Hər oyunçunun özünə cavabdeh olduğu və bacarığını göstərməyə çalışdığı rəhbərsiz (kapitansız) oyunlar. Oyunun təsvirindən bilindiği kimi belə oyunlara “Uçma”, “Ənzəli” və buna oxşar bir çox oyunlar daxildir.

Rəhbərlə (kapitanla) idarə edilən oyunlar. Bu oyunlarda rəhbərlər və tabe olanlar adı iştirakçılar olur. “Bəylər” burada hərtərəfli hakimiyyətə malikdir. Onlar bir oyunçunu oyundan kənar edib digər oyunçunu qəbul edə bilirlər. Belə oyunlarda rəhbərlərin (kapitanların) hərəkəti və hücumları, hakimiyyəti idarə edənlərin hüquqları ilə uyğunlaşır. Güman etmək olar ki, bu məzmunlu ictimai oyunlar hakimiyyətin dəyişməsi ilə meydana gəlmiş və zaman keçdikcə bu oyunların məzmununu və xarakteri də dəyişmişdir.

Hakim siniflərin meydana gəlməsinin təsiri ilə yaranan “Xan-Xan”, “Gizir”, “Qara qazan” kimi mütəhərrik oyunları məişət və milli bayramlarda oynanılan “Nənə can” və s. bu kimi oyunlar buna sübutdur. Bu oyunlar yüksək poetik formalarla, şerlə mahnı ilə müşayiət olunur və sadə oyunlardan fərqlənən drammatizmə malikdir.

Kütləvi milli bayram oyunlarından biri də “Tonqal üzərindən tullanma” oyunudur. Yazıçı- etnoqraf Y. V. Çəmənəminli qeyd edir ki, XVI əsrdə “Tonqal üzərindən hoppanma” milli oyununu uşaqlar ayaqyalın icra edirdilər. Oyunun hər bir iştirakçısı özü ilə saxsı qabda buğda gətirirdi. İri tonqal qalanırdı. İştirakçılar əllərindəki saxsı qabları tutaraq mahnı deyə-deyə tonqal ətrafında dövrə vururlar. Uşaqlar saxsı qabdakı buğdanı dağıtmamaq şərti ilə tonqalın üstündə hoppanırlar. Kim hoppana bilmirdisə, tonqalı tapdalayırdısa və ya buğda dənəsini yerə dağıdırdısa dərhal bu oyunçunu oyundan kənarlaşdırırdılar. Rəhbər (kapitan) tonqalın dairəsini genişləndirdikcə hoppanmaq çətinləşirdi. Oyunun sonunda qalib müəyyən olurdu və iştirakçılar gətirdikləri buğdanı ona verirdilər. Eyni ilə belə bayramlarda yumurta döyüşdürürdülər.

Azərbaycan milli xalq oyunlarına bədii əsərlərdə xüsusən də Nizami Gəncəvinin poemalarında tez-tez rast gəlmək olar. Nizami öz böyük təcrübəsini, müşahidələrini və dərin biliyini nəinki onun üçün müasir olan həyatın, həmçinin keçmişində məişətini ustalıqla nəzmə çəkdiyi əsərlərində əks etdirmişdir. Bu əsərlərdə ox atma, at çapma, qurşaq tutma, qılınc oynatma və s. kimi hərəkətlərin təsvirinə rast gəlmək olar. Nizaminin fikrincə bu bacarıqlar və fiziki keyfiyyətlər xalqımızda hələ uşaqlıqdan tərbiyə edilir, çünki uşaq mütəhərrik oyunları millətimizin ən çox sevdiyi və məşğul olduqları bir işdir.

Azərbaycanda uşaq mütəhərrik və milli oyunları dostluq, sadıqlıq, vəfalı və mübariz olmağı tərbiyə edir. Uşaq mütəhərrik oyunların hamısında belə müsbət keyfiyyətləri yaradan hallar gələcəkdə uşaqları düşmənə qarşı sərt olmağa mübariz olmağa hazırlayır. Mütəhərrik oyunlar vasitəsi ilə uşaqlarda cəsarətlilik, qətiyyətçilik, doğruluq, yoldaşlıq, dostluq, vətənpərvərlik kimi keyfiyyətlər tərbiyə olunur.

Elmi-pedaqoji ədəbiyyatın təhlili göstərir ki, həyatın ictimai, iqtisadi və tarixi şəraiti milli xalq və mütəhərrik oyunların meydana gəlməsinin əsas tarixi şərti olmuşdur. Buna görə də kiçik yaşlı məktəbli uşaqların ətraf mühiti başa düşmələrində, qavramalarında oyunların bir vasitə kimi keçirilməsi vacibdir. Oyunların köməyi ilə uşaqlar ətraf mühitlə tanış olur, onu fəal surətdə dərk edirlər. Mütəhərrik oyunlar uşaqları mühit haqqındakı təsəvvürlərini

genişləndirir və möhkəmləndirir, yaddaşını, müşahidəçiliyini inkişaf etdirir, əqli inkişafını sürətləndirir. Mütəhərrik oyunlarda hərəkətlərin ritmik və dəqiq olması oyun prosesində müxtəlif fiqurların, dairə və cərgələrin mütəşəkkil düzülməsi, uşaqların nümayiş etdirdikləri oyunların, oyun mətninin ifadəli tələffüz edilməsi uşaqlarda şadlıq hissi oyadır, onların gözəlliyi başa düşmələrinə və zövqlərinin formalaşmasına təminat yaradır.

Ümummilli lider H. Əliyev 1994-cü ildə avqustun 31-də təhsil işçiləri ilə keçirilən müşavirədə qeyd etmişdir: “Gənclərin tərbiyəsində milli, dini adət ənənələrimizdən istifadə etmək lazımdır, Əsrin dərinliyindən bu günümüzdə kimi gəlib çatan adət- ənənələrimiz adamları hər zaman saflığa, təmizliyə dəvət etmişdir. Bu gün biz gəncləri parlaq, saflıq, yüksək əxlaq, mənəviyyat ruhunda tərbiyə etməliyik” [2, s. 19].

Həyatın ilk günündən başlayaraq bütün uşaqlar uşaqlıq və gənclik dövrlərində fiziki tərbiyənin bütün vasitələrindən ən çoxunu oyunlara üstünlük verirlər. Bütün az yaşlı uşaqlar oynamağa maraqla göstərilir. Hamı oynayır, hamı oyunla böyüyür və dünyanı oyunla dərk edir, başa düşür. Milli oyunların vacib xüsusiyyətlərindən biri də odur ki, onların tərkibində müxtəlif fiziki hərəkət növləri vardır. Bu oyunlarla məşğul olmaq fiziki inkişafı artırır və uşaq psixologiyasına müsbət təsir göstərir. Daim dəyişən oyun şəraitində iştirak etmək hərəkətlərin tənzim olunması və onlara nəzarət prosesi şəxsiyyətin formalaşmasında xüsusi rol oynayır. Uşaq oyunları mərkəzi sinir sisteminin gücünü, mütəhərrikliyi, baş-beyin qabığı və orqanizmin bütün sistemlərinin fəaliyyətini artırır, onların nizamlaşma funksiyasını təkmilləşdirir. Qeyd etmək lazımdır ki, digər hərəkət növlərindən fərqli olaraq oyun fəaliyyəti mürəkkəb və hərtərəflidir. Uşaq mütəhərrik oyunlarında bütün əzələ qrupları fəaliyyətə başlayır ki, bu da dayaq-hərəkət aparatının harmonik inkişafına kömək edir.

Mütəhərrik oyunların icra qaydalarının dəyişkənliyi daima yeni vəziyyətlərə uyğunlaşmağı tələb edir. Bu səbəbdən də hərəkət vərdisləri çevik və elastik formalaşır. Cəldlik, çeviklik, dözümlük təkmilləşir və əvvəllər mənimsənilmiş hərəkətlərdən yeni hərəkətlər yaratmaq qabiliyyəti inkişaf edir. Bir çox milli mütəhərrik oyunlar sadə və mürəkkəb oyunlar olmaqla yarış xarakterli olur. Bu da azyaşlı uşaqlarda böyük gərginlik tələb edir. Bu prosesdə uşaqlar böyük həcmdə fiziki iş gördüklərinə görə onların qan dövranı və tənəffüs sistemi daha da təkmilləşir. Mütəhərrik oyunların açıq hava şəraitində keçirilməsi uşaq orqanizmi üçün daha faydalı olur. Bu baxımdan turist yürüşləri meşə massivlərində, çay kənarlarında, parklarda təşkili daha faydalıdır.

Azərbaycan milli fiziki tərbiyə sistemi müxtəlif vasitələrdən istifadə olunmaqla inkişaf etdirilir. Bura fiziki hərəkətlər, gimnastika, turizm, təbii amillər və gigiyenik tədbirlər daxildir. Həmin tədbirlərlə yanaşı, müxtəlif mütəhərrik oyunlar kiçik yaşlı uşaqların fiziki hazırlığının inkişafında mühüm rol oynayır. Bu oyunlar məktəbəqədər və kiçik məktəbyaşlı uşaqların həyatına dərin nüfuz edir və haqlı olaraq həmin yaş dövrlərini çox vaxt “oyun dövrü” adlandırırlar.

Görkəmli pedaqoqlar mütəhərrik oyunların uşaqların həyatında böyük rol oynadığını öz tədqiqatlarında qeyd etmişdirlər. Uşaq mütəhərrik oyunlarının mahiyyəti və əhəmiyyətini xarakterizə edərək yazmışlar ki, oyunların məktəbəqədər yaşlı uşaqlar üçün müstəsna dərəcədə əhəmiyyəti vardır, oyun uşaqlar üçün təlimdir, oyun onlar üçün tərbiyənin ciddi bir şəklidir. Oyun böyüməkdə olan orqanizmin tələbidir. Dahi rus yazıçısı Maksim Qorki mütəhərrik oyunları uşaq həyatı üçün zəruri olduğunu yüksək qiymətləndirərək, yazır: “Uşaq on yaşına qədər əyləncələr tələb edir və onların tələbi bioloji cəhətdən qanunidir. O, oynamaq istəyir, o, bütün əşyalarla oynayır, onu əhatə edən dünyanı hər şeydən əvvəl və hər şeydən asan oyunda, oyunla dərk edir” [5, s. 12]. K.D. Uşinski uşağın oyun fəaliyyətini belə şərh edir: “Uşaq üçün həqiqi həyat çox mürəkkəbdir, o, burada heç bir müstəqilliyə malik deyildir. Oyunda isə o, öz qüvvəsini tətbiq edir, yoxlayır, O, öz yaratdığı işin üzərində

müstəqil olaraq hakimlik edir” [3, s.28]. Maksim Qorki oyunu düşüncə və iradənin birinci məktəbi adlandırılmışdır. Görkəmli rus pedaqoqu A.S. Makarenko uşaq oyunları ilə yaşlı insanların işinin arasında o qədər də fərq olmadığını göstərir: “Yaxşı oyunu yaxşı işə bənzəyir, pis oyun pis işə bənzəyir. Cəsarətlə demək olar ki, pis iş yaxşı işdən daha artıq pis oyuna oxşayır” [3, s. 32]. Bundan başqa, mütəhərrik oyunlar uşaqlarda kollektivçilik, dostluq, qoçaqlıq, vətənpərvərlik, mübarizlik, qələbə qazanmaq istəyi kimi ən yüksək əxlaqi keyfiyyətləri aşılayır.

Elementar mütəhərrik oyunlar; Məktəbəqədər yaşlı uşaqlarla elementar mütəhərrik oyunlar xarakterikdir. Bu oyunlar “süjetli” və “süjetsiz” olurlar. Yəni Süjetli mütəhərrik oyunların adından məlum olduğu kimi, müvafiq süjeti və ciddi qayda-qanunu olur. Bu oyunlar müasir həyatla əlaqədar uşaqlarda müəyyən təsəvvürlər yaradır. Uşaqlar belə oyunlarda müvafiq rolları yerinə yetirirlər. Oyuna aid qaydalarda uşaqlara nəyi etmək olar və nəyi etmək olmaz məsələsi müəyyən edilir. Süjetsiz oyunlar hər hansı bir hərəkət üzrə tapşırıqların icrasına əsaslanaraq qurulur, Bu oyunlar müxtəlif əşyalarla keçirilir. Belə oyunlara “şən startlar” tipli oyunların elementlərini daxil etməklə keçirmək olar. Əşyalarla keçirilən mütəhərrik oyunlar uşaqların marağına daha çox səbəb olur, idman fəallığını artırır (Bayrağa qədər qaç, Halqalardan keç, Maneələrin arası ilə hərəkət et və s.).

İdman xarakterli oyunlar; İdman növlərinə köməkçi hərəkətlərlə və elementləri ilə təşkil olunan mütəhərrik oyunlardır. Oyunun xarakterindən asılı olaraq kiçik və orta yaşlı məktəblilər arasında ən çox sevilən oyunlardır. Ayrı-ayrı idman növlərinin texnikasına yiyələnməsi ilə əlaqədardır. Belə mütəhərrik oyunlarda iştirak etməklə hərəkəti təcrübə toplanılır. Mütəhərrik oyunları hərəkəti fəaliyyətə görə qruplara bölmək mümkündür. Belə mütəhərrik oyunlara “Rus laptası, pioner bol, topun çilənməsi, topun aparılması, topun ötürülməsi və s.” kimi oyunlar daxildir. Digər tərəfdən qaçışla, dırmanma ilə, tullanma ilə oyunlar da daxil edilir.

Kiçik yaşlı məktəblilərlə keçirilən mütəhərrik oyunlar tərbiyə edici xarakter daşmalıdır. Oyun prosesində sanitariya-gigiyena işlərinə də diqqət edilməlidir. Uşaqlar təmiz, səliqəli geyinməli və dırnaqların uzanmasına yol verilməməlidir. Bunlarla yanaşı idman zalları, məktəb ərazisindəki meydança, idman meydançaları və s. yerlər lazım olmayan əşyalardan təmizlənməli, qaydaya salınmalıdır. Oyunların səmərəli təşkili və keçirilməsində müəllimin oyunun məqsədi, məzmunu, adı, gedişi və qaydaları haqqında uşaqlara aydın məlumat verməsi də vacib şərtlərdən biridir. Oyun qurtardıqdan sonra oyunun yekunlaşdırma işləri aparılmalıdır. Oyun zamanı buraxılmış nöqsanların aşkara çıxarılması və şagirdlərin nəzərinə çatdırılması da təlim-tərbiyə işinin səviyyəsini yüksəldir. Xüsusilə oyun zamanı ayrı-ayrı uşaqların rəğbətəndirilməsi, intizama riayət etməyənlərin intizama dəvət olunması ilə əlaqədar pedaqoji cəza tədbirlərindən düzgün sürətdə istifadə edilməlidir. İntizamı pozan uşaqların oyundan kənarlaşdırılması qətiyyən yol verilməzdir. Əksinə intizama dəvət etmək məqsədilə onlara xəbərdarlıq etmək və oyunda onların fəal iştirakını təmin etmək lazımdır. Nadinc uşaqların oyundan kənar edilməsi dərslərin ümumi intizamına mənfi təsir göstərir. Qeyd etmək lazımdır ki orta məktəblərin fiziki tərbiyə dərslərinin tədris proqramına I-IV siniflər üçün mütəhərrik oyunlara saat ayrılmışdır. Uşaqların həyatındakı rolu nəzərə alınaraq mütəhərrik oyunlar məzmun etibarilə daha da zənginləşdirilmişdir. Tədris proqramına aid edilən mütəhərrik oyunlar məqalədə sadaladığımız bütün əxlaqi-iradi keyfiyyətlərin uşaqlarda inkişaf etdirilməsinə yönəldilmişdir. Təcrübələr göstərir ki, proqrama daxil edilmiş Azərbaycan milli xalq və mütəhərrik oyunlar da digər oyunlar kimi ibtidai sinif müəllimləri tərəfindən yaxşı qarşılanır. İbtidai sinif şagirdlərinin fiziki tərbiyəsinin əsas vəzifələri yerləş, qaçış, tullanmaq, cisim atma, dırmanma, müvazinət, hərəkətləri üzrə bacarıq və vərdişləri formalaşdırmaq məqsədi ilə ibtidai siniflərin proqram bölmələrinin saat bölgüsündə

mütəhərrik oyunla I- ci siniflərə 28 saat, II-ci siniflərə 26 saat, III- cü siniflərə 20 saat, IV- siniflərə 18 saat vaxt ayrılmışdır

Məlum olduğu kimi İbtidai təhsil mərhələsində fiziki tərbiyənin tədrisi dövlət sənədi olan “Fiziki tərbiyə fənninin Kurrikulumu” ilə tənzimlənir. Kurrikulum ümumtəhsil məktəblərində təhsilin bütün mərhələləri və sinifləri üzrə fiziki tərbiyənin təlim nəticələrinin, təlimin məzmun xətlərinin, məzmun standartlarının və nəticələrinin qiymətləndirilməsini özündə əks etdirir.

Ədəbiyyat

1. “Mütəhərrik oyunlar və onun tədrisi metodikası”. Bakı, ADPU, 2001, 14 s.
2. “Fiziki tərbiyə və onun tədrisi metodikası” fənn kurrikulumu. Bakı, ADPU, 2011, 28 s.
3. Acalov E.F., Məmmədov H.İ., Nəsrullayev M.Ə. “Uşaqların məktəbə hazırlanması”. Bakı, “Maarif”, 1978, 72 s.
4. Tağızadə H., Rəhimov H. “I-IV siniflərdə Bədən tərbiyəsi.” Bakı, Azərtədrisnəşr, 1962, 12
5. Quliyev B., Ağalarov K. “İbtidai siniflərdə bədən tərbiyəsi dərsləri”. Bakı, “Maarif”, 1977, 29 s.

РОЛЬ ПОДВИЖНЫХ ИГР В НАЦИОНАЛЬНОМ И ФИЗИЧЕСКОМ ВОСПИТАНИИ В АЗЕРБАЙДЖАНЕ

Мамедова Лейла Ашотовна

Резюме

Физическое совершенство, моральная чистота и духовное богатство — это компоненты всесторонне развитого гражданина, и в этом процессе дошкольное образование и начальная школа играют огромную роль.

В дошкольных учреждениях и начальных классах значительное место занимает использование подвижных игр, которые имеют большое значение для физического развития детей. В народной устной и письменной литературе нашего народа созданы образы сильных и характерных героев, выносливых фехтовальщиков, метких стрелков, ловких и бесстрашных всадников, остроумных и справедливых героев. Исходя из этого, можно утверждать, что изучение народных подвижных игр имеет не только научно-теоретическое, но и практическое значение. Изучение истории народных подвижных игр помогает нам лучше понять прошлое и применить его положительный опыт в современности.

Учитывая все это, воспитатели дошкольных учреждений и учителя начальных классов должны уметь организовывать и преподавать национальные и детские подвижные игры. Эти игры способствуют физическому развитию, укрепляют патриотические чувства, пробуждают привязанность детей к своему народу и нации. У маленьких детей формируются гордость за народ и национальная гордость. Изучая историю своего народа и нации, дети начинают осознавать свои корни и гордятся ими.

THE ROLE OF MOVING GAMES IN NATIONAL AND PHYSICAL BEHAVIOR IN AZERBAIJAN

Mamamdova Leyla Ashot

Summary

The physical perfection, moral purity, and spiritual richness of a child play a significant role in the formation of a well-rounded, developed citizen. In this process, preschool

education and the initial stages of schooling (elementary grades) are of great importance. The use of active games is highly relevant in preschool institutions and primary schools, having a large impact on children's physical development. In our national oral and written literature, images of powerful, strong-willed heroes, resilient sword fighters, accurate archers, agile and fearless horse riders, witty and just heroes have been created. Based on this, it can be stated that the study of national active games is important not only from a scientific-theoretical perspective but also practically. The study of the history of folk active games helps us to understand the past more deeply and apply its positive experiences in the present.

Taking all this into account, preschool educators and primary school teachers must be able to organize and teach Azerbaijani national and children's active games. These games contribute to physical development, strengthen patriotic feelings, and instill a sense of belonging to their people and nation. Among young children, it forms pride in their nation and a sense of national pride. By learning about the history of their people and nation, children recognize their roots and feel proud of them.

Rəyçi: prof. İbrahimov Cəfər
Daxil olma tarixi 06 yanvar 2025-ci il